

Ruyra a Barcelona, en el seu despatx de treball.

El mestre, recordat i oblidat

MIQUEL GIL I BONANCÍA

La descripció d'un personatge sol centrar-se en la seva obra, personalitat i les influències de l'època i les circumstàncies. És, sovint, com una anàlisi de laboratori feta amb els ingredients de què disposem. Pot ésser molt realista i freda a la vegada.

Queda l'aspecte humà a l'abast d'aquelles persones que, per una o altra circumstància coincidiren en

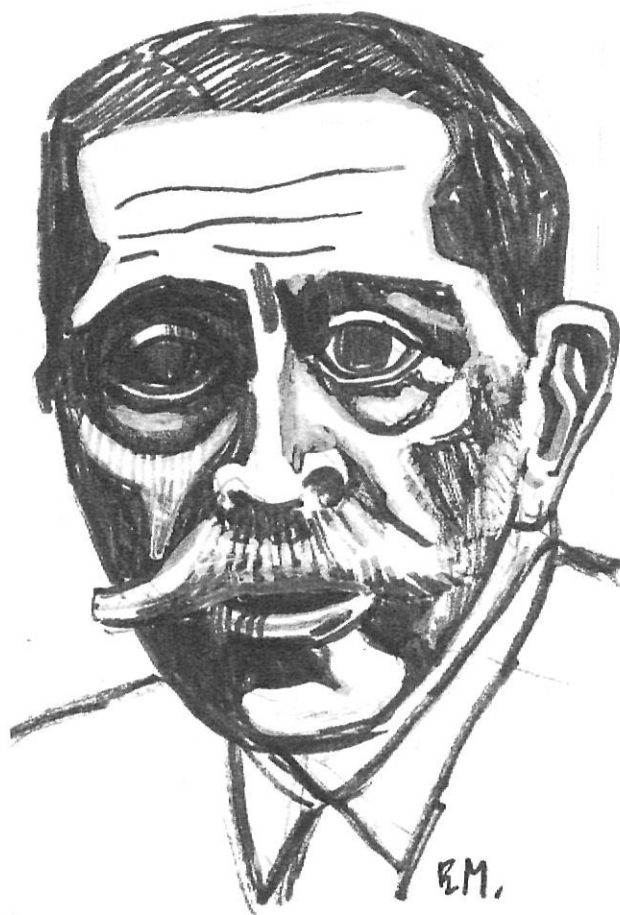
determinats moments, compartint estones i fets potser sense tanta transcendència quant al tema-motiu de la personalitat, però amb més naturalitat. Més espontanis.

Per això, en evocar la figura de Joaquim Ruyra, davant fins i tot d'una certa reconeguda impotència per fer judicis o descripcions per manca de coneixements i la fluïdesa i riquesa del seu llenguatge, que sols d'intentar-ho ens semblaria una profanació, ens decidim a narrar unes vivències que poden apropar-nos a detalls poc coneguts. Admiració de l'obra i veneració per l'home que fou capaç de crear personatges i situacions d'una

frescor i colorit autènticament primaverals, sentimentals i respectuosos, aconseguint una brillant prosa poètica.

L'atzar va fer que als 16 anys comencés a treballar al despatx de les llavors «Galetes Plaja», al carrer Figuerola cantonada Cerverí. Era la primavera del 1931 i als pocs dies, el senyor Narcís Plaja, que vivia sobre la mateixa fàbrica, em digué que a aquella hora —cap a les 11 del matí— anés a acompanyar cada dia a passeig cap a la Devesa un seu oncle, ja gran, que havia arribat per passar una temporada a Girona.

Com que de sempre m'ha agradat

Joaquim Ruyra.
Dibuix d'Enric
Marquès.

més estar fora que tancat, la feina aquesta em va semblar molt bé, i en no tenir complexos, no vaig ni pensar que potser em convertia en un lacai o criat.

El fet de començar la seva conversa amb paraules càlides, senzilles, harmonioses i expressives de contingut que les feia interessants, feu que en la primera sortida ni tan sols em fixés amb detalls personals, a no ser amb la cara de bonhomia que tenia. Al «com et dius vailet», em digué que el seu nom era Joaquim Ruyra, que era l'oncle de la senyora Maria Vilà, del Vilà de Blanes, esposa del senyor Narcís Plaja. I que li agradava escriure.

Entre els pocs llibre que hi havia a casa, —eren molt cars— *El rem del trenta-quatre* era un que la meva mare m'havia regalat, donada la meva afecció a la mar. Aquest fet augmentà la meva admiració i la seva natural benevolença cap a mi. Aquella estona obligada de passeig, es convertí en els moments més esperats i il·lusionats dels dies.

Jo anava entrant en un món desconegut a través de la paraula fàcil, justa, afectiva d'aquell home que convertia en poema qualsevol detall o aspecte humà de les coses.

Amb una certa ironia, que també en tenia, al cap d'uns dies m'explicava que una vegada, a Barcelona, va haver d'anar a l'Ajuntament per a un assumpte burocràtic. L'acompanyava el seu nebot Narcís, i ja davant d'un d'aquells taulells, viscos de deixat, sols netejat pels colzes que s'hi fregaven, com si fes conjunt amb l'ambient grisenc, a l'altre costatm el rostre indefinit del funcionari que li apropà el document per firmar.

«Jo portava mitenes, —uns guants de punt amb sols l'inici dels dits—, ja que sóc fredeluc i era a l'hivern. Per no treure-me-les, vaig dir a aquell home si era igual que firmés el meu nebot. Va acostar el paper a en Narcís, i mentre ell signava s'apropà a mi, i amb cara d'inculpar-me, amb veu seca em va etzibar: «Veieu per quins tràngols i vergonya heu de passar per no saber escriure».

Als pocs dies, a més dels passeigs, d'altres actes amb diversitat de gent. En algunes, com en una cacera de porc senglars, resultava com indefectible que es produís un aparellament. Es féu a la seva finca de Montnegre, a les Gavarres, anant primer al mas Sabat que descriu a *Llavis misteriosos*. Entre els convidats aquella vegada, hi havia el tenor

Miquel Fleta, número u a Espanya i present a tots els grans teatres d'òpera del món. Es feren les corresponents parelles, entre experimentats o convencionals. Els desaparellats; el més gran i el més jove. La maduresa sensata i experimentada amb l'adolescència, amb les il·lusions com a únic bagatge.

En un mirador protegit passàvem, nosaltres dos, les hores en silenci recomanat, trencat sols, de tant en tant, pel soroll d'un tret més o menys llunyà. Amb veu baixa, com en una confessió, em digué: «Veuràs, a mi la cacera grossa no m'agrada. No puc veure, ni tan sols pensar en un ocell mort. Com podria, doncs, matar-los? Si alguna vegada has de decidir-te entre la caça i la pesca, fes-ho per aquesta darrera. Té l'atractiu del panorama del mar, és més tranquil·la, i no hi ha sang».

El fet que no cuidés gaire el seu habillament personal, no el preocupava. Una vegada, el seu nebot que estava llegint el diari, va dir-li.

—«En Josep Pla, us critica».

—«Què diu?» va preguntar quasi amb indolència.

—«Que sou un descuidat en el vestir i no us preocupeu del conjunt».

Ebossant un somriure digué:

*Una imatge dels
últims anys de Ruyra.*

—«Home... això no és una crítica. És solament la veritat. Jo creia que em criticava com a escriptor.

Passejant per la devesa, deia:

«Per sentir la remor de la mar, per veure l'oreig, no cal sortir de Girona. A aquesta Devesa, les altes branques plenes de fulles són com una onada que el vent fa remoure, produint un brogit semblant al de les aigües quan llisquen per la sorra».

Li agradava també anar, això sí, cap al tard, a la font del Ferro. Traversar la vall de Sant Daniel i sentir així el goig, junt al paisatge, d'assaborir aquella aigua. «Amb aquest senzill plaer del cos, deia, l'esperit i els sentits absorbeixen millor els nombrosos encants de la natura».

Amb el pas dels anys he constatat com els responsables de classificar i qualificar els mèrits dels nostres escriptors, han situat Joaquim Ruyra entre els primers pel seu lèxic brillant i popular a la vegada.

«És el més gran prosista català d'avui i d'ahir, en el sentit que és l'escriptor que deixa les coses més reeixides, més ben fetes, més escrites», diria d'ell en Josep Pla.

Però... Al nostre país sembla indefugible aquesta conjunció portadora de bromalls per trencar la lluminositat diàfana. I així, aquest home, teòricament reconegut, pràcticament el tenim arraconat per conveniències. Primer, potser perquè essent de dretes era catalanista. Després, perquè essent catalanista no era d'esquerres. Sempre refusat pels gironins oficials o aquells que els envolten. Abans, ser catalanista no estava gaire ben vist i no era qüestió de comprometre's. Ara, fins i tot els moderats defugen semblar de dretes per estar d'acord amb el moment.

I Ruyra i la seva obra, silenciat. Sense reedicions, mentre amb fum d'encenalls es fan les lloances d'altres. L'oblit no és un comportament que honori un poble. Sort que Blanes, com afillat, sí que el té permanentment present a la seva història i actualitat.

Miquel Gil és periodista.